

Archivy, knihovny, muzea v digitálním světě 2025

Autorské právo a AI v digitálních knihovnách

Autorskoprávní a regulatorní výzvy

JUDr. Bc. Lucie Smolka, Ph.D.

Mgr. Jana Hrzinová
Mgr. Václav Jiroušek
Mgr. Lenka Maixnerová

Institucionální rámec

VEŘEJNOPRÁVNÍ POSLÁNÍ

Činnost digitální knihovny je plněním zákonného mandátu: **zajištění rovného přístupu k informacím.**

Právní dopad:

Soudy vykládají autorskoprávní výjimky (včetně TDM) tak, aby toto poslání mohlo být naplněno.

DIGITÁLNÍ KONTINUITA

AI a TDM v knihovnách nejsou "navíc". Jsou moderním technologickým ekvivalentem tradičních služeb, na které se vztahují výjimky.

Archivace →

Digitalizace

Rešerše →

Vytěžování (TDM)

Právní úprava TDM

Dvě klíčové licence pro práci s daty (Novela AutZ).

OBEČNÁ LICENCE § 39c AUTZ

Určeno pro: Komerční subjekty, startupy a veřejnost.

- Podmínka: Oprávněný přístup k dílu.

RIZIKO: OPT-OUT

Nositel práv může toto užití v online prostředí výslovně a **strojově čitelně** zakázat. Pokud je takový opt-out správně nastaven, nelze TDM podle § 39c provádět.

VĚDECKÝ VÝZKUM § 39d AUTZ

Exkluzivně pro **knihovny** a výzkumné organizace.

- Podmínka:
Oprávněný přístup.
Pouze pro vědecké / výzkumné účely.

VÝHODA: NEODVOLATELNOST

Dle čl. 7 směrnice DSM **nelze tuto výjimku smluvně vyloučit**. Zákaz ve smlouvě je neplatný.

Kolize u fondů DNNT

Střet mezi zákonným nárokem a technickou realitou.

PRÁVNÍ NÁROK

- Knihovna má k DNNT legální přístup.
- § 39d AutZ garantuje právo na TDM.
- Toto právo je **nevylučitelné**.

VS

TECHNICKÁ REALITA

- NDK nastaveno jen na "čtení".
- Hromadné stahování blokováno.
- Pokus o hromadné stahování často končí automatickým IP banem.

Doporučené řešení: budovat specializovaná výzkumná rozhraní a datové výdeje pro uživatele v režimu § 39d AutZ (API, datové dumpy), nikoli obcházet ochrany scrapery přes veřejné UI.

Rizika generování obsahu

Pokud opustíme analýzu a začneme **vytvářet nový text**, právní ochrana mizí.

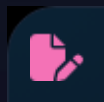

PŘEKLAD

§ 2 ODSŤ. 4 AUTZ

Zpracování díla.

Bez souhlasu autora původního textu jde zpravidla o neoprávněný zásah – výjimky pro knihovny pokrývají zpřístupnění, nikoliv překlad či jiné zpracování.

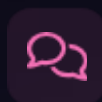

SUMARIZACE

NENÍ CITACE (§ 31)

Substituční produkt.

Sumarizaci chybí doslovnost citace. Systematické shrnování knih může v praxi konkurovat originálu a poškozovat trh, a tím se dostat do kolize s majetkovými právy autora

Q&A CHAT

SYNTÉZA

Vysoké riziko zásahu do práv.

Chatbot skládá odpověď z mnoha zdrojů. Pokud neuvede autora a použije tvůrčí části, porušuje zákon.

Osobnostní práva autora

Osobnostní práva jsou nepřevoditelná a autor se jich nemůže vzdát. Po jeho smrti nastupuje tzv. postmortální ochrana – blízké osoby a autorské organizace mohou bránit zneužití díla a zásahům do jeho integrity.

1. ATRIBUCE (AUTORSTVÍ) § 11 odst. 2 AUTZ

Knihovna musí uvést jméno autora. Generativní modely (LLM) jsou ale "**Black Box**" – často nedokáží přesně říct, odkud informaci vzaly.

2. INTEGRITA DÍLA § 11 odst. 3 AUTZ

Špatná sumarizace nebo překlad může dílo zkreslit, vytrhnout z kontextu a tím ho "zhanobit".

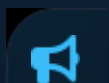

Bez spolehlivé atribuce a kontroly zdrojů je velmi obtížné Q&A systém nad chráněným fondem nad chráněnými díly právně obhájit.

Povinnosti dle AI Act

Role knihovny: **Nasazující subjekt** (Deployer)

ÚČINNOST PRO KNIHOVNY: SRPEN 2026

TRANSPARENTNOST čl. 50 odst. 1 AI ACT

Povinnost informovat: Uživatel musí vědět, že komunikuje se systémem AI (např. "Hovoříte s AI asistentem"), pokud to není zřejmé.

OZNAČOVÁNÍ čl. 50 odst. 2 AI ACT

Syntetický obsah: Poskytovatel modelu musí umožnit strojově čitelné označení výstupů (metadata, např. C2PA).
Knihovna jako nasazující subjekt má povinnost takový obsah pro uživatele jasně označit jako uměle vytvořený (štítek nebo věta „vytvořeno pomocí AI“ u textu, audia či videa).

AI GRAMOTNOST čl. 4 AI ACT

Kompetence: Nasazující subjekt musí zajistit, aby personál měl dostatečné znalosti pro obsluhu a dohled nad AI.

Odpovědnost a Strategie

KDO NESE ODPOVĚDNOST?

Primárně knihovna.

Poskytovatelé (OpenAI, Google) se ve smlouvách odpovědnosti za výstupy zříkají. Za chyby vůči čtenáři ručíte vy.

RIZIKO CLOUDU (GDPR)

Pozor na odesílání dat čtenářů mimo EU (např. do USA). Vyžaduje to analýzu rizik (TIA) a smluvní záruky.

DOPORUČENÝ POSTUP

- ✓ **Startujte bezpečně**
U generativních úloh využívejte primárně volná díla.
- ✓ **Dokumentujte bariéry**
Evidujte blokaci TDM u DNNT. Jsou to data pro jednání s DILIA.
- ✓ **Suverenita**
Pro citlivá data zvažte lokální open-source modely.
- ✓ **Compliance 2026**
Připravte web na povinné označování AI.

Děkuji za pozornost!

lucie@lawado.cz

LAWADO | law of ideas

Národní knihovna ČR